



VETERANEN

AV ÅR 1918



2/175

Februari

2026



Foto: Viking Åberg

*På båda sidor om truppförbandens traditionsmur i Vasa finns
totalt fyra stycken fältkanoner m/1873 som donerats till Vasa stad
och härstammar från 1918 års krigsbyte.*

Anmälan om

ADRESSFÖRÄNDRINGAR NYA
PRENUMERATIONER AVLIDNA
PERSONER m.m. bör göras till Gunvor Pätt,
Kyrkoespl. 29 B 39, 65100 Vasa,
Tfn 050 36 88 546, gunvor.patt@gmail.com

Medlemmar i Frihetskrigets Södra
Traditionsförening bör kontakta
medlemssekreterare Christian Cavonius,
ccavonius@gmail.com, 050 4678502



Bidrag till Veteranen:

Bidrag till Veteranen:
Om du har intressanta
berättelser från frihetskriget
eller de senaste krigen,
meddela Gunvor Pätt
(chef. red.) 050-3688546
eller viking.aberg@netikka.fi
Vi tackar Aktiastiftelsen i Vasa
som har stött utgivningen
Pärmbild: Viking Åberg

Veteranen av år 1918

Utgivare Frihetskrigets Traditionsförening i Kust-Österbotten r.f.

Utkommer med 2 nummer per år, vår och höst.

Ansvarig utgivare: Gustav Geust, Alnavägen 19, 65610 Korsholm, g.geust@netikka.fi,
Chefredaktör: Gunvor Pätt, Kyrkoespl. 29 B 39, 65100 Vasa, tel. 050 3688546. gunvor.patt@gmail.com,
Redaktionsråd: Viking Åberg och Anna-Maria von Schantz.

Styrelsen för Frihetskrigets Traditionsförening i Kust-Österbotten r.f.

Styrelse: Ordförande, *Gunvor Pätt*, Vasa. Viceordförande, *Håkan Wörlund*, Vasa, *Gustav Geust*, Korsholm,
Dorrit Högbäck, Vasa, *Tuula Harjunpää*, Vasa, *Joakim Rönqvist*, Malax, *Rea Sten*, Vasa,
Filip von Schantz, Vasa, *Alf Burman*, Korsholm, Vasa.

Sekreterare: *Tuula Harjunpää*, Kråkfjärdsg. 35 B 15, 65200 Vasa, t.harjunpaa@netikka.fi.

Skattmästare: *Viking Åberg*, Vasa. Hedersmedlem: *Timo Väre*.

Styrelsen för Frihetskrigets Södra Traditionsförening r.f. Styrelsen 2025

Denis Strandell, ordförande, *Magnus Westerholm*, viceordförande, *Fred Packalén* sekreterare,
Mimi Wiik skattmästare, *Christian Cavonius* medlemssekreterare samt medlemmarna *Ulla-Rita Blomqvist*,
Philip Sirén, *Henrik Sundbäck*, *Kjell Törner*, *Erkki Tuormaa*.

Kontaktpersoner utanför styrelsen: *Kaj Alakoski*, Kyrkslätt; *Anders von Bell*, Vanda; *Carl-Johan Grönberg*,
Sjundeå; *Kurt Stoor*, Karis och *Patrik Westerback*, Helsingfors.

Veteranen av år 1918 utdelas som medlemsförmån till Frihetskrigets Södra Traditionsförenings alla medlemmar
sedan 2013. Traditionsföreningens hemsida: www.frihetskriget.fi

Styrelsen för Frihetskrigets Traditionsförbund

Ordförande *Jouni Koskela*, Tammerfors, viceordförande *Tapio Laine*, Björneborg.

Medlemmar: *Paavo Enroth*, Kajana, *Esko Hakulinen*, Seinäjoki, *Pekka Lehtiö*, Helsingfors,
Matti Mikkonen, Valkeala, *Nina Schleifer*, Helsingfors, *Veli Suvanto*, Lapua, *Sofia Vikman*, Tammerfors.
Verksamhetsledare *Sami Rantanen*. Hedersordförande: *Timo Siukosaari*.

Frihetskrigarnas Vårdstiftelse, Väinöläkatu 2, 33100 Tammerfors, tel. 045 634 5025, vape@perinneliitto.fi.

Styrelse: överstelöjtnant *Matti Soini*, Helsingfors, viceordförande *Timo Mäki*,
medlemmar: *Veli Suvanto*, Lappo, *Pasi Tuominen*, *Jukka Turunen*.

Ombrytning och tryck: KTMP Group Ab, Korsholm 2026

Till folket i januari – februari 1918

Tre dagar innan Tammisunnuntai

Regeringen till folket.

(Den 25 januari 1918.)

Det medborgarblod, som de senaste dagarna flutit, tvingar landets regering att vända sig till folket. Vårt folk har nyligen sett sin innersta förhoppning realiserad. Det har ernått statlig självständighet, som redan erkänts af flere stater i Europa. På det finska folkets utvecklingsväg stå numera inga yttre hinder. Högsta makten i landet utövas av landets lantdag och den inför denna ansvariga regeringen. Vår såväl lantdags- som kommunala ordning är demokratisk.

Beklagligtvis finnas de, vilka icke åtnöjas med denna fredens, lagens och övertygelsens väg, utan skrida till andra medel för att nå sina syften. Från ryskt håll har bland vårt folk utspritts den tanken att även i Finland en demokratisk utveckling är möjlig endast med tillhjälp av en revolution. Sådana element av vårt folk, i vilka en dylik tanke blivit inplantad, ha från ryskt håll beväpnats och sålunda har vårt land bragts till branten av medborgarkrig. Från den här vistande militärens sida har de senaste dagarna den grövsta inblandning i Finlands inre angelägenheter ägt rum samt direkta upprörande brott mot finska medborgares liv, egendom och frihet förövats. Och, vilket är det mest beklagliga, några finska medborgare ha i sin tur uppviglat de ryska trupperna härtill och tillsammans med dem vänt sina vapen mot finska medborgare och tillsammans med dessa förövat våld och brottsliga gärningar.

Finlands regering har icke, ehuru den av lantdagen erhållit bemyndigande att arbeta för upprättande av en stark ordningsmakt, till sitt förfogande medel att i landet upprätthålla lugn och ordning, så länge de ryska trupperna här, understödande de brottsliga elementen i landet, verka som ett hot mot allt fredligt liv.

I betraktande härav har Finlands regering ansett det vara en skyldighet att inför Rysslands regering inlägga sin protest mot de ryska truppernas i Finland inblandning i Finlands inre angelägenheter samt ånyo påyrka dessa trupper avlägsnande från finskt territorium. Likaså har regeringen ansett det vara sin skyldighet att till de utländska makter, vilka erkänt vår oavhängighet, överlämna en protestnot mot de odisciplinerade ryska truppernas härvaro och mot deras våldsdåd.

Finlands regering finner det nödvändigt att vända sig även till alla finska medborgare. Endast genom ett orubbligt upprätthållande av ordningen kan vi behålla vår nyss förvärvade självständighet; störningar i ordningen kunna antingen helt och hållet tillintetgöra vårt folks oavhängighet och frihet, bringa vårt land under främmande valde eller utsätta det för styckning. Varje störare av ordningen är det finska folkets och dess självständighets fiende.

Men ännu mera förnedrande för hela vårt folk är, att landets medborgare ansluta sig till de främmande trupperna och med dem föröva brott och våld mot egna medborgare. En dylik verksamhet är ett brott mot Finlands folk och samtidigt ett brott mot själva samhällsordningen. De är riktade mot Finlands lantdag, som i vårt land är innehavare av högsta statsmakten. Segrar en dylik verksamhet, försvinner vårt folk från kulturfolkens antal, Finlands stat från rättsstaternas antal.

Fosterlandets nöd tvingar oss att vända oss till Eder alla. Vi hoppas, att envar finsk medborgare i det nuvarande ögonblicket skall vara beredd till de offer, som vårt lands och vårt folks hotade ställning kan kräva av envar enskild och av alla gemensamt. Målet för allas gemensamma strävan bör vara enbart medborgarfredens upprätthållande. På inga villkor kan några uppretande handlingar eller repressalier tillåtas och inte heller några uppträdanden av privat natur i strid med ordningsmaktens bestämmelser.

Medborgare! Sammansluten Eder att gemensamt skydda friden i Edra hem, Edra närmastes liv, egendom, personliga frihet och okränkbarhet. Ordningens upprätthållande är ett försvar av det finska folkets självständighet och av dess framtid.

Finlands senat

P.E.Svinhufvud

E.N.Setälä

Kyösti Kallio

Jalmar Castrén

Onni Talas

Arthur Castrén

Heikki Renvall

Juhani Arajärvi

Alexander Frey

O.V.Louhivuori

E.Y. Pehkonen

Publicerades i dagstidningarna.

(Befrielsekriget i Österbotten, Vasa, Frams byrå, 1918)

En vecka efter Tammisunnuntai

Till landets skyddskårer

Tack vare skyddskårernas energiska operationer har Österbotten befriats. Vi har här att anteckna en fullständig framgång. Men vår uppgift är icke härmed slutförd. De väpnade upproriska skarorna fortfar med sina blodsdåd i många trakter av vårt land, understödda av disciplinlösa ryska trupper. För att kunna befästa de vunna framgångarna samt vinna nya och slutligen tvinga alla upproriska i landet att nedlägga vapen måste skyddskårerna fortfarande vidmakthållas, förstärkas och ökas överallt. Liksom hittills, måste de iakttaga stor självbehärskning och sträng ordning och fullt förlita sig på sin ledare. Om en stad eller en by icke är fullt tryggad, kan den bliva fara en för ett helt län, en hel landsdel. Befälhavarna känna bäst det allmänna läget, de vet vilken trakt som är tryggad och var förstärkning är av nöden. Det förtroendefulla samarbetet har hittills varit utomordentligt och det är även för framtiden en nödvändig förutsättning för den allmänna organisationen och hela vår framgång. Det skall även göra vår seger bestående.

Skyddskårer och befälhavare! Upprätthållen den fasta organisationen, varen som hittills starka och dådkraftiga i eder verksamhet!

Överbefälhavaren för republiken Finlands regeringstrupper

General Mannerheim

Vasa, den 5 februari 1918.

Vårmötet 2026

**Frihetskrigets Traditionsförening rf
håller sitt stadgeenliga vårmöte
den 17 mars kl. 17.00
på restaurang Glaspalatset i Helsingfors,
Mannerheimvägen 20–22.**

Anmälningar till fred.packalen@freddis.fi senast 10.3.2025.

Höstmötet 4.11.2025

Frihetskrigets Södra Traditionsförening höll sitt stadgeenliga höstmöte den 4 november på Handelsgillet i Helsingfors. Till ny ordförande valdes Denis Strandell.

Avgående ordförande Carl-Johan Hindsberg talade om föreningen och dess syften. Han nämnde bland annat generallöjtnant Börje Backström som initiativtagaren till föreningen som startade 10.02.1990 och konstaterade att Henrik Degerman nu torde vara den enda kvarlevande bland dem som startade verksamheten.

Vidare konstaterade avgående ordförande att han varit med i verksamheten sedan år 2000 varav de senaste 13 åren såsom föreningens ordförande. Stämningen inom föreningen och styrelsen har hela tiden varit på topp.

Efter mötesförhandlingarna höll Stefan Backlund ett föredrag om en av jägarrörelsens pionjärer Pehr Herman Norrmén och hans verksamhet. En bok om P H Norrmén har nyss utgivits av föredragshållaren.



Avgående ordförande Carl-Johan Hindsberg avtackades på styrelsens julmöte 11.12. med Traditionsförbundets Hederssköld. På bilden nyvalde ordförande Denis Strandell och avgående ordförande Carl-Johan Hindsberg.



Sommarexkursionen 2025

I Traditionsföreningens sommarexkursion den 18–19.8 till Hangö deltog 19 personer. Förstadagen besöktes Russarö dit man färdades med Nylands kustbrigads landstigningsbåt av Jurmoklass. På ön guidades vi av Hannu Kekkonen och fick bekanta oss med de stora Bethlehem-kanonerna som 1939 fick de annalkande ryska marinfartygen att vända om. Första kvällen avslutades med gemensam middag på hotell Korsman.

Andra dagen inleddes med kransnedläggning vid Frihetsmonumentet där även Hangö stadsdirektör Petra Ståhl deltog. Efteråt välkomnades vi på stadshuset av stadsdirektören.

Arkeologen Jan Fast höll ett föredrag om konfliktarkeologi och Denis Strandell visade unika fotografier från den tyska landstigningen i Hangö i april 1918.

Exkursionen avslutades på frontmuseet i Lappvik med guidning av muséets chef, kommodor Jörgen Engroos.

Kurt Näsman erhöll förtjänsttecken

Den 29. september ordnade vi en liten fest på Ruffes (Veterankaféet i Vasa). Vid tillfället förlänades Kurt Näsman med Blå korset.

Kurt Näsman har under många år varit aktiv inom föreningarna. Han tillhör bl a Frihetskrigets Traditionsförening i Kust-Österbotten.

Inom Korsholms krigsveteraner rf var han styrelseledamot under åren 2003-2020 och dess viceordförande 2008-2020. Under många år skaffade han annonser till tidningen Kustveteranen. Näsman har också intervjuat krigsveteraner och skriftligen dokumenterat deras berättelser.

Sin värnplikt utförde Kurt Näsman vid Åbo kustartilleri 1946 (kanoniär). Till yrket är Näsman f d murare, känd som en ytterst skicklig sådan.



**Från vänster: Alf Burman,
Kurt Näsman och Gunvor Pått.**



De som deltog i uppvaktningen var från vänsters: Börje Boij, Henry Näsman, Tuula Harjunpää, Alf Burman, Kurt Näsman, Gunvor Pått och Viking Åberg.

Pehr Herman Norrmén

Jägare och aktivist 1914 – 1918

Pehr Herman Norrmén var djupt engagerad i de finländska politiska strömningarna från första världskrigets utbrott till fortsättningskrigets slut. Hans första politiska framträdande sker i samband med bildandet av jägarrörelsen, Utlandsdelegationen för Finlands frigörelse och Helsingfors skyddskår under den röda tiden i huvudstaden. Under 1920- och 1930-talen var han en känd högerextrem ideolog samtidigt som han verkade som journalist och bankdirektör. Trots de mångfaldiga uppdragen har han förblivit relativt okänd för den stora allmänheten, trots att han förekommer frekvent i hågkomster och olika framställningar.



Pehr Herman Norrmén 1894 - 1945.
Direktionsmedlem, vice verkställande
direktör för Nordiska föreningsbanken
1931-1945. Grundande medlem
i jägarrörelsen.

Pehr Herman Norrmén var född i Helsingfors 1894. År 1907 föll hans far Herman Norrmén offer för ett politiskt mord då han tjänstgjorde som disponent för järnverket i Dalsbruk. Efter studentexamen 1911 inledde Pehr Herman Norrmén studier vid Kejserliga Alexanders Universitetets filosofiska fakultet och avlade filosofie magisterexamen 1913 vid 19 års ålder, efter bara dryga två års studier.

Norrméns exceptionella litterära och vetenskapliga begåvning hade observerats av den internationellt berömda sociologen Edvard Westermarck, som uppmuntrade honom att påbörja en doktorsavhandling över ämnet ”De moraliska emotionernas betydelse”. Med ett stöd av ett resestipendium på ettusen mark från Nyländska avdelningens Kiseleffska donationsfond reste han 1914 till London, för att påbörja avhandlingen vid London School of Economics and Political Science.

Första världskrigets utbrott i augusti 1914 tvingade Norrmén att återvända till Finland. Återföreningen med nationskamraterna och de pessimistiska tongångar om Finlands framtid som framfördes bland dem hade en omvälvande inverkan på hans framtid. Norrméns lovande akademiska karriär avslutades härmed och han uppslukades helt av de brännande politiska frågor som hade aktualiserats bland studiekamraterna.

Tanken på Finlands lösgörande från Ryssland uppkom samtidigt hösten 1914 inom flera studentgrupper.

Den mest polemiska och stridbara kretsen verkade inom Nyländska studentavdelningen och vid de finskspråkiga österbottniska studentavdelningarna i nationshuset Ostrobotnia.

Den ryska regeringens stora förryskningsprogram publicerades i Helsingfors svenska dagstidningar 17.11.1914. Programmet innebar ett slutligt avskaffande av Finlands autonoma ställning samt landets ekonomiska och politiska anslutning till kejsardömet. Det mottogs med bestörtning och orsakade en omedelbar reaktion bland studentaktivisterna.

Samma dag som förryskningsprogrammet proklamerades sammankallades ett möte av kuratorn för Pohjois-Pohjalainen osakunta Väinö Kokko samt Yrjö Ruuth och Väinö Tiiri. Vid detta möte utsågs Norrmén till representant för de svenskspråkiga studenterna. Det spontana mötet fortsatte på de österbottniska studentnationernas hus Ostrobotnia där man beslöt att ett nytt möte skulle hållas på samma plats den 20 november.

Studenter från olika kretsar och avdelningar samlades denna dag i det så kallade kassaskåpsrummet på Ostrobotnia för att överlägga om militär utbildning av finländska frivilliga i Tyskland. Norrmén förordade att man slutgiltigt skulle ge upp det passiva motståndet för att i stället välja aktivt motstånd och "landsförräderiets väg". Mötet omfattade Norrméns synpunkter och beslöt att organisera regelbundet återkommande sammankomster med representanter för studentavdelningarna.

Mötet den 20 november på Ostrobotnia har setts som jägarörelsens konstituerande möte. Här fattades beslut om att lösgöra Finland från Ryssland och grunda en folkarmé genom att anhänga om hjälp från Tyskland. Förutom Norrmén deltog Kai Donner, Walter Horn, Bertel Paulig, Väinö Kokko, K. J. Kalliala, Yrjö Ruuth, Väinö Tiiri, Rainer Sopanen, P. J. Hynninen och Kaarlo Koskimies i mötet.

Även Norrmén hade anmält sig till jägarutbildningen vid Lockstedter Lager, men på grund av ett allvarligt kroniskt eksem, som skulle plåga honom resten av livet, avbröts tjänstgöringen efter endast två månader. I stället kommanderades han i april 1915 till tjänstgöring vid Utlandsdelegationen för Finlands frigörelse i Stockholm.



Bland jägarna fanns skickliga tecknare, vilka avbildade vardagen vid Lockstedter Lager och vid baltiska fronten. Teckningen föreställer Feldmeister Norrmén i färd med persedelvård med nål och tråd i handen. Jägarbataljon 27, En historik i ord och bild. Del I.

Utlandsdelegationen hade grundats av landsflyktiga finländare som ett påtrycknings- och upplysningsorgan med uppgift att sprida information i Sverige och Tyskland om förryskningspolitiken i Finland. På grund av Norrméns stilistiska talang var valet av Norrmén till uppgiften som politisk skribent en självklarhet.

Efter att verksamhetens tyngdpunkt försköts till jägarbyrå i Berlin minskade Utlandsdelegationens betydelse. Norrmén beslöt därför att göra en radikal omställning och reste till Helsingfors i november 1917, för att kasta sig in i den politiska turbulensen med eskaleringen av det politiska våldet.

Då det röda upproret proklamerades i Helsingfors 27.1.1918 var skyddskårens beredskap fortfarande synnerligen bristfällig. Norrmén befattade sig inte med vapenanskaffningen eller de militära övningarna, trots att han hade genomgått en viss militär grundutbildning under sin två månader långa vistelse i Lockstedter Lager.

Däremot engagerade han sig i organiserandet av Helsingfors skyddsskårs underrättelseavdelning och fungerade som chef för avdelningen till krigets slut i maj 1918. Avdelningen kallades "Byrå Jansson". Namnet syftade på den falska identitet som Norrmén utnyttjade.

Det röda maktövertagandet i huvudstaden satte i gång ett intensivt inhämtande av underrättelser om det röda gardets organisation, ledning och beväpning. Norrméns organisation utnyttjade till en början den socialdemokratiska pressen, politiska pamfletter och flygblad för att skaffa uppgifter om den röda ledningen. Även genom att muta illojala rödgardister lyckades skyddsskåren inhämta svårtillgängliga uppgifter.

De röda ledningsstaberna, inrymda i Senaten, Riddarhuset, Smolna och Folkets hus hölls under ständig uppsikt för att skugga personer som avlägsnade sig från byggnaderna och utröna ledningens hemadresser. Enligt Norrmén var cirka 150 personer, varav ett antal pojkscouts, engagerade i skuggningsverksamheten. Arbetet resulterade i ett kartotek med cirka 200 namn på röda ledare och deras hemadresser.

Trots att den tre månader långa underjordiska vistelsen i det röda Helsingfors under falsk identitet var ytterst farofylld, relaterade Norrmén aldrig de dramatiska händelserna senare under sitt liv. Äventyren under den underjordiska tiden i Helsingfors belönades slutligen också genom de tyska truppers intervention och Helsingfors intagning 13.4.1918. För Norrmén innebar detta en fullbordan på ett engagemang som fått sin början hösten 1914.

Efter frihetskriget verkade Norrmén som journalist vid Svenska Tidningen, Hufvudstadsbladet och Svensk Botten, som var organ för SFP:s högerfalang. Norrmén utnämndes 1927 till verkställande direktör för Finska Träförädlingsindustrins arbetsgivarförbund. I denna egenskap organiserade han med stöd av organisationen Exportfred en omfattande strejkbrytarverksamhet som riktade sig främst mot det illegala kommunistpartiets strejker inom träförädlingsindustrin och hamnväsendet.

Norrméns orubbliga övertro på Tredje rikets militära stöd och politiska vilja att bistå Finland under fortsättningskriget kastade en skugga över honom, vilket efter fredsslutet med Sovjet i september 1944 ledde till hans flykt till Sverige och förtida bortgång i april 1945 vid 50 års ålder. Han hyste samma starka tilltro till Tyskland oberoende av om dess form var kejsardömet eller Tredje riket.

Trots Norrméns synliga politiska profil bör man hålla i minnet att hans egentliga karriär skedde inom bankväsendet. Hans insats i Nordiska föreningsbankens ledning under två årtionden var betydelsefull och inträffade under en ekonomiskt och politiskt turbulent tid.

Stefan Backlund:

Pehr Herman Norrmén – Omstridd patriot.
Svenska folkskolans vänner 2025.

T v å m u s é e r



Nykarleby museum.

Nykarleby museum (Josef Herlers museum) besöktes i augusti

av Lambert Ganseforth som är ordförande för Föreningen för historia och kultur vid Hohenlockstedt tillsammans med Hanna Rieck som är amanuens vid Finlands Jägmuseum i Kortesjärvi, Kauhava och Soldathemsförbundets ordförande Anne-May Asplund som representerar soldathemsverksamheten i Finland som har en koppling till jägarrörelsen.

Soldathemsrörelsen har sina rötter i Hohenlockstedt. Huset finns kvar och är nu under renovering. Soldathemsidén tog jägarna med sig till Finland. Detta besök gav anledning till att vi, Filip o Anna-Maria von Schantz, äntligen gjorde ett besök till Finlands jägmuseum i Kortesjärvi. (En liten ursäkt att vi inte besökt museet tidigare är att då vi senast var i Kortesjärvi var museet stängt p.g.a renovering).



Finlands jägmuseum.



Curt Björklund.

Lambert Ganseforth hade kommit till Finland för att bekanta sig med olika jägarminnen och Jägarmuséet. Med i sitt bagage till Kauhava hade han en utställning med tema "Jägarna som konstnärer" som varit utställd i Hohenlockstedt. Utställningen varade ett par månader. Hanna Rieck som besökt Nykarleby museum tidigare ville visa honom vårt lilla utrymme som vi brukar kalla för militärfarstun.

I militärfarstun finns jägarmajor Curt Björklunds jägaruniform, hans medaljer och en intervju i Nya Pressen. I samband med jägarmajor Curt Björklunds 80-årsdag gjordes en intervju där Curt mycket levande återger den dramatiska överfärden till Holmön vårvintern 1916.

I Militärfarstun finns även ett stort fotografi av lotspojken Frans Rank som var färdledare för de fyra seminaristerna som också tog sig över isen till Holmön vårvintern 1917.

Nykarleby museiförening r.f. upprätthåller muséet som öppnades 1953. Muséet återspeglar ett 1800-tals borgarhem under Nykarlebys storhetstid som sjöfartsstad.



Lotspojken Frans Rank.

Då Nykarleby stad saknar ett eget stadsmuseum har händelser som berör stadens historia uppmärksamats i museet bl.a. 1808-1809-årskrig och jägarrörelsen. Därför föll det naturligt att ha ett utrymme för detta.

Besöket till Finlands jägarmuseum gjordes i september.

Vi hade förmånen att bli guide av amanuens Hanna Rieck. Muséet grundades 1995 i Kortesjärvi Kauhava och är ett specialmuseum som koncentrerar sig på jägarrörelsen och dess betydelse för vår självständighet. Det grundrenoverades inför landets 100-årsjubileum. Det nyrenoverade muséet ger besökaren en mångsidig upplevelse tack vare modern teknik. Det första besökaren ser vid inträdet i museet är en armé som marscherar emot en. Filmen är autentisk från 1916 och är väldigt effektiv.

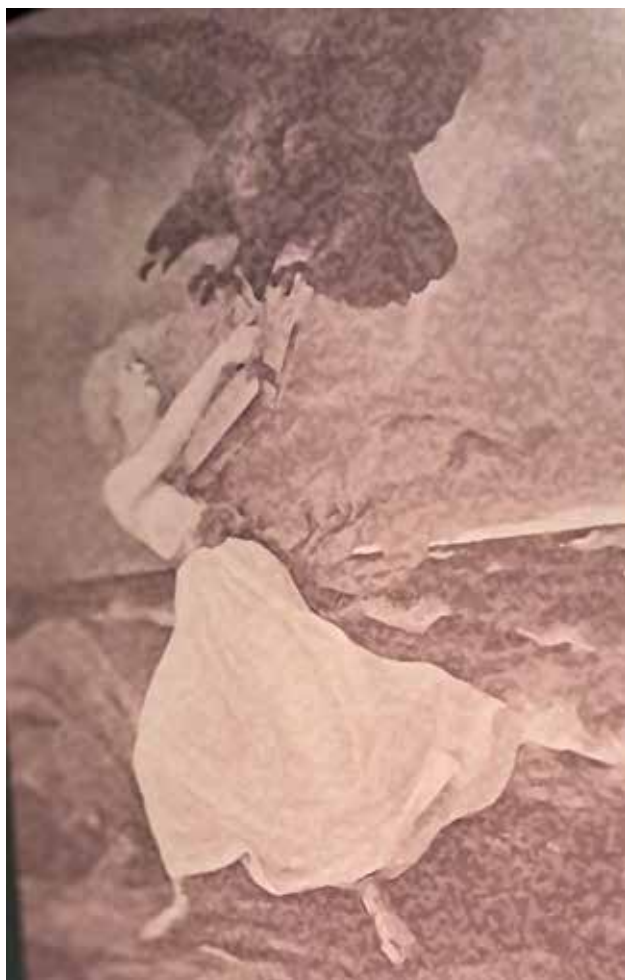
Väggarna i muséet är mörkgråa men montrarna kan ha olika färger som t.ex. montern med vapenrockarna med en vacker röd färg.



Marsch 1916.



Arcturus.



Fotot av målningen "Anfall" av Edvard Isto där den ryska örnen anfaller Finlands jungfru symboliserar förryskningstiden. Detta var Finlands situation just då jägarrörelsen började.



Vapnen var väl fästa vid väggen och glaset till montern säkert.



Uniformer.

Samma vackra röda färg går igen vid presentationen av Sibelius jägarmarsch. Sibelius berättar hur han blev tillfrågad om att tonsätta löjtnant Heikki Nurmios dikt. Sibelius svarade att han alltid varit en varm vän till jägarrörelsen. Sibelius tonsatte marschen.



Jean Sibelius.

En kopia av tonsättningen smugglades över Kvarken osignerad pga skörhets skäl. I Libau 1917 spelade Väinö Brandt- Palojärvi marschen på piano. Pga av den långsamma takten väckte den förvåning både hos befäl som jägarna. "Kein Parademarsch".

Tekniken med animationen lyckades väl att återge fartyget Arcturus när det anlände till Vasa och bröt is. Man fick som besökare nästan känslan av att man stod på isen och såg på då fartyget anlände.

Biblioteket i anslutning till muséet var väl försett med litteratur gällande jägarrörelsen man kunde också lyssna på bl.a. familjen von Essens medverkan i jägarrörelsen och generallöjtnant Väinö Valves dramatiska färd som slutade lyckligt då en holmfiskare räddade honom från att frysa ihjäl på isen.

Besöket avslutades med en kopp kaffe med muffins i muséets cafe'. Muséet har en shop med intressant litteratur och olika souvenirer.

Rekommenderar besök i båda muséerna!

Anna-Maria o Filip von Schantz

Sommarutfärd

Den 3 september 2025 begav sig medlemmar i föreningen Frihetskrigets Traditionsförening i Kust - Österbotten på sin årliga utfärd. Det första besöket gjordes vid minnesmärket i Vassor, en metallplatta fäst på en natursten. Texten på plattan lyder:

*Till minne av vapentransporterna hösten 1917.
Jägare och aktivister förde vapen ur ett på Västerö landsatt förråd
till denna strand över väglösa fält forslade oförvägna vöråbönder
vapen till sina hembyar.
Därifrån spriddes den för beväpning
av Finlands frihetsarmé.*

Vörå Lionsklubb och Rotary tog initiativ till minnesmärket som kunde invigas i närvaro av 100 personer den 11 augusti 1968.



Klas Åkerholm lade ned en bukett vid stenen.

Foto: Viking Åberg



John Wickströms barndomshem och sommarstuga.

Därefter fortsatte färden till Industrirådet John Wickströms barndomshem på Västerbacken i Vassor. Regnet sköljde ner och deltagarna tog regnskydd i Viking Åbergs bandomshem som låg alldeles intill bröderna Wickströms brandomshem. Där berättade Viking om hur det kom sig att de båda stugorna låg intill varandra. Hans farfars far köpte hemmanet 1906 och då fanns i norra delen av en kalvhage en backstuga och en smedja ägd av kopparslagaren Johan Wikström.

Där hade åtta barn vuxit upp vilka samtliga, som nådde vuxen ålder, i olika skeden emigrerade till USA. Pojkarna fick delta i arbetet i smedjan där huvudprodukten var kaffepannor av koppar. En del av barnen återvände, däribland John Wickström efter 17 år i Amerika och hans yngre bror Jakob. De startade motortillverkning på Metviksstranden i Vasa 1906 och byggde fabriken på Vasklot 1910 med namnet Bröderna Wickströms Motorfabrik Ab. De blev kända för att tillverka pålitliga och driftsäkra motorer. Från 1906 till 1960 tillverkades ca 30.000 motorer av vilka en stor del gick på export.

År 1922 önskade släkten Wickström lösa in ett område till tomt för backstugan och min farfar och farmor sålde trots att stugorna låg intill varandra. Visst är det märkligt att fattiga torparsöner lyckas bygga upp en för den tiden stor motortillverkning. John tillverkade även en cykel innan han emigrerade och i Chicago tillverkade han stadens första bil. John Wickström utnämndes till Industriråd 1936.



Gruppen samlad på tredje våningen i Tottesunds herrgård för att begrunda Jussi Mendelins utställning från tiderna för vår frigörelse från Ryssland. Foto: Viking Åberg



I en av montrarna finns bilden av Vester-ögården till höger, aktivister med båt till Umeå i mitten, och till vänster värdinnan på gården, Beata Vesterö, som såg till att det stora antalet aktivister fick husrum och förplägnad.



Till vänster en gruppbild framför Vesterögården: Emil och Beata Vesterö med släkt, grannar och vänner



Från vänster överst: Bröderna Dalaholm från Särkimo deltog i jägarutbildningen, rysk militär firar segern i Napo 1714 med parad i Storkyro 1917 och Harald Boucht, aktivisternas samlande kraft i Vasanejden.

Andra raden: Maxmo Skyddskår, pansarfartyget Aurora, Emil Sundqvist, lodning av vattendjupet i Storsandviken sommaren 1917

Tredje raden: Vasa Skyddskårs armbindel, träbatong; skyddskårsbeväpning vid patrullering på gatorna i Vasa, flagga och slagord för rysk revolution.

Utfärden fortsatte till Tottesunds herrgård där gruppen bekantade sig med Jussi Mendelins utställning om tiderna som föregick Frihetskriget. På den nyrenoverade tredje våningen fanns bilder, skrifter och berättelser som belyser aktivisternas insatser i vapenspridningen från vapenfartyget Equity till byarna på fastlandet och smugglandet av blivande jägare från Maxmo skärgård, främst Västerö, till Sverige för vidaretransport till Tyskland.

Tillfället avslutades med kaffe i stora salen där Jean Sibelius gifte sig med Aino Järnefelt 1892. Viking Åberg berättade under kaffet kort om arrendatortiden på militärbostället. Det var under den tiden hans mormors föräldrar Anders och Anna-Maria Fors var arrendatorer och bröllopet hölls. På andra våningen bekantade sig gruppen med också Eija Mendelins utställning om Jean och Aino Sibelius.

Viking Åberg



Herrgården i Tottesund efter tillbyggnaden. Bild: Maxmo hembygdsförening

För Finlands frihet

Equityutställningens tillkomst i Västerö

Vår familj flyttade till Västerö, Maxmo skärgård 1980. Vi byggde vårt hus på Granholmen med ett fint läge vid havsstranden. Jag var sedan ung ivrig att studera på sjökort och kartor; namnet Equity minnessten på Västerö hade fastnat i minnet. Västerö hade också kommit fram på 50-talet i Vasa skärgård där vi hade min farbrors villa som granne. På väggen i deras stuga hängde ett färgat fotografi som föreställde en ung dam på en klippa vid havet.



Första raden fr.v. Emil Vesterö, Wenny Pitkämäki, Edit Granolm, Wilhelm Östman, Beata Vesterö

På min fråga fick jag som svar att det är min farbrors fru Wenny som ung sömmerska från Kjällbergs syateljé blev fotograferad på besök till Västerö sommaren 1926. Wenny hade bara goda minnen om besöket och värdfolket Beata Vesterö och sonen Emil. Fotot var taget på Pungalot-holmen utanför vårt hus.

Sedan vi hade installerat oss som nästan Västeröbor bjöd vi Wenny och farbror Mauri på ett besök till Västerö 1986 m.a.o. 60 år efter Wennys första besök då ville hon åter se Vesterögården.

Vi tittade på husen i byn men det stämde inte riktigt, ursprungligen bestod gårdarna av tre ståtliga röda tvåvåningshus men nu var en, Westerlunds, bortflyttad och en, Vesterögården, nedriven, den mittersta, Simon Östmans hus, stod kvar och där knackade vi på dörren.

Det fanns tre personer i stugan sittande vid kaffebordet, Wilhelm Östman med fru Irene och en granne Edit Granholm. Det pratades dit och datt om gamla ting och Wilhem, som vid

Wennys första besök var 10 år, kom plötsligt ihåg Wenny och det tack vare att hon då var den enda av sällskapet på Pungalot som bar en simdräkt.

Edit som visade sej vara Wennys arbetskamrat från syateljén var mest tyst under besöket men hade efteråt uttalat sej undrande: "Hur kunde det vara möjligt att Wenny inte kände igen mej"?

Maxmo kommun kontaktades 1987 av Jägarbataljon 27:s traditioner Vasa avdelning, Ole Fagnäs, för arrangemang av 70-års minnesfesten av vapenfartyget Equitys ankomst. Ärendet överfördes till kulturnämnden där jag då verkade som ordförande. Nu lästes det flitigt om händelsen, folk i byn intervjuades och bildmaterial insamlades.

Equity-tillställningen blev ett lyckat samarbetsprojekt mellan kommunen och föreningarna den sista oktober 1987. I Storsandviken arrangerades flagghissning, hedersvakt vid minnesstenen, trumpetfanfar, kransnedläggning, minnestal samt sjöbevakningens patrullbåts ärevarv i viken.



Del av publiken vid festligheterna 1938.

På Österö ungdomslokal hördes på musik, festtal av garnisonschefen jägarsonen Veijo Rutanen och ihågkomster av kommunens och föreningarnas representanter. Under och efter serveringen fick den talrika publiken bekanta sej med en omfattande bildutställning om Equity: avtäckning av minnestavlan 1938 och livet i Västerö by under 70-års tid. En stor del av bilderna är från Sverre Bouchts arkiv och reproducerade av Gunnar Bäckman.

Denna bildutställning från Österö - lokalen blev sedan grundplåten för Equity-utställningen som ordnades och ställdes upp i Westerögården, vårt företag Varppis lokal några år senare. Nu tog frun i huset ledningen för att sätta upp materialet i logisk och åskådarvänlig ordning. Då blev utställningen också kompletterad med ytterligare bilder, litteratur, artiklar och föremål från antikvariat, grannar och släkten; exempelvis träbatong (första skyddskårs beväpningen), från



Ida Vesterö m.fl. tilldelades minnesmedalj 1938 Foto: Sverre Bouchts samling



En del av Equityutställningen i Västerö. Foto: Eija Mendelin

sjöbottnen bärgat 3-linjers gevär, möbler från Vesterögården, böcker samt artiklar skrivna av ögonvittnen och personer som själva deltagit i händelsen, b.l.a. den av fartygets kapten Gustav Petzold skrivna boken *Das Waffenschiff* och jägaren Jussi Sihvos bok *Som etappjägare till sjöss* och ett med gevärskulan penetrerat porträtt av Vasa läns guvernör Björnberg.

Under årens lopp blev utställningen guidad för hundratals personer då den stod för ett viktigt inslag i värdshusets programutbud. Uppvakning vid Equitystenen och Beata Vesterös minnestavla ordnas årligen. Minnesstenen vid Vassorfjärden besöks då tillfälle uppstår.

Då värdshuset såldes gav Maxmo Hembygdsförening oss möjligheten att flytta utställningen till Tottesunds Herrgård, inledningsvis i rummet i andra våningen, som granne till Mannerheimrummet och senare till de ypperliga utrymmena i tredje våningens möteslokal. Utställningen fick namnet "För Finlands Frihet". Equityfartygets färder blev kvar som det centrala i utställningen men ämnet breddades något till tiden före och efter Equitys ankomst till Finland.

Eija och Jussi Mendelin



Jussi Mendelin och Håkan Nylund uppvaktar vid minnesmärket på Västerö 1 november 2020.

Foto: Raimo Latvala

Slaget om Viborg

Händelserna i Tammerfors i början av april 1918 var en tragedi för de röda. Drömmen om ett socialistiskt Finland existerade inte längre. Då man nåddes av nyheten att tyskarna landstigit i Hangö, släcktes det sista hoppet. Befrielsen av Helsingfors ökade däremot de vitas tillförsikt.

Den röda ledningens plan hade varit att lösgöra trupper från västra Finland och bilda en försvarslinje Toijala – Tammerfors – Riihimäki. Nu hade en hel del röda jämte familjer flytt i riktning mot Lahtis och Kouvola. På en del ställen uppstod panik. Kvar fanns Viborg och de vägar som ledde till Petersburg. För de vita var staden Karelen lås och Viborgs slott blev symbolen för frihetskampen.

Mannerheim förberedde Viborg-operationen redan då Tammerforsstriderna pågick. Vetskapen om tyskarnas nära ankomst fick honom att koncentrera stridskrafterna till Karelen. Inom armén gjordes en grundlig omorganisation. De trupper som erövrat Tammerfors, Västarmén, kommanderades nu av generalmajor Martin Wetzer. De övriga trupperna bildade Östarmén under generalmajor Ernst Löfström. Päijänne bildade gräns mellan dessa arméer.

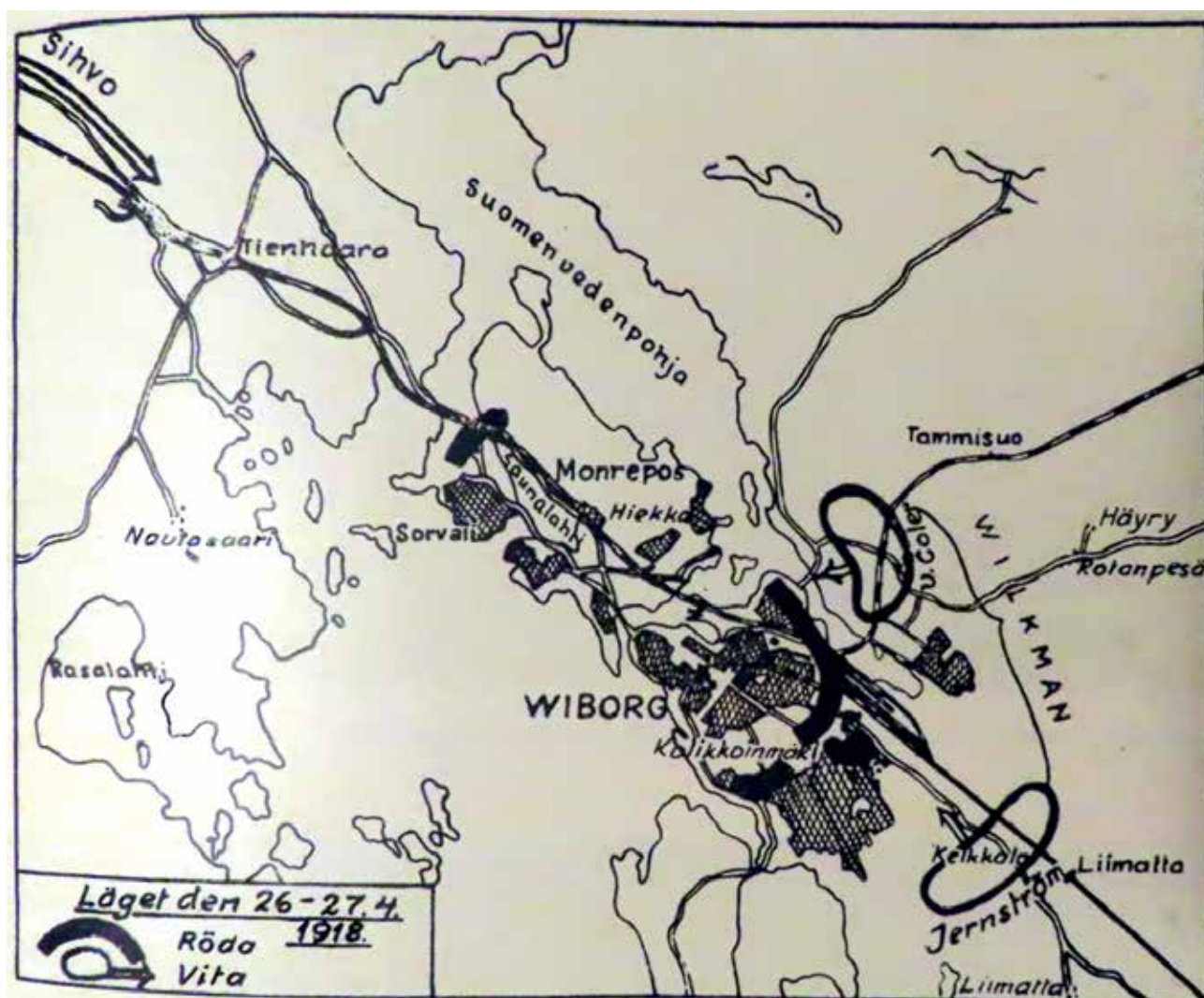
Östarmén bestod till stor del av värnpliktiga som under några veckors tid skolats av jägarna (jägarbataljonerna). Till Östarmén hörde också tre skyddskårsregementen (Karelska armékåren), vilka hade stridit vid fronten oavbrutet sedan början av januari. En omfattande koncentrerings skulle göras till Karelska näset. Detta försökte man dölja i möjligaste mån, bland annat blev sändande av fältpost förbjudet.

Enligt planen skulle överste Ausfelds grupp, ca 6000 man och 8 artilleripjäser, framrycka öcer Kivinebb mot järnvägen Viborg – Petersburg,



Viborg Schilts arkiv.

spränga järnvägsbroarna i trakten av Raivola och säkra i riktning mot öster och sydost. General Wilkmans grupp, ca 7300 man och 18 pjäser, fick till uppgift att utföra huvudanfallet. Gruppen skulle från trakten av Heinjoki rycka fram med huvudkrafterna över Tali och avskära fiendens stridskrafter nordväst och norr om Viborg. Med en del av sin styrka skulle gruppen storma Viborg och med en annan del avbryta järnvägen mellan Viborg och Raivola. Överstelöjnant Sihvos grupp, ca 4500 man och 15 pjäser, fick till uppgift att binda de därvarande fientliga trupperna.



Grupperingen av de stridande i slutet av april 1918.

Till detta huvudanfall anslöt sig den framryckning, som kapten Föhrberg (ca 4000 man och 4 artilleripjäser) skulle utföra västerom Saimen för att binda de fientliga styrkor som fanns där samt säkra Östarméns södra flank. Gruppen skulle i första hand ta Savitaipale och förbereda erövringen av Villmanstrand.

De röda överraskades

Transporterna skedde planenligt. Grupp Wilkmans trupper fördes med pråmar från S:t Andreae till Pölläkkälä, varifrån de förflyttades till trakten av Heinjoki. De röda fick inga underrättelser om förflyttningen av den vita arméns huvudstyrkor och väntade därför inte några anfall i Karelen. Den 23.4. sattes framryckningen igång, varvid de röda drog sig tillbaka utan nämnvärt motstånd. Först i omedelbar närhet av järnvägen inleddes häftiga

strider. Trots att artilleriet blivit efter på grund av tjällossningen blev segern de vitas. Raivola, Kellomäki och Kuokkala stationer besattes. Följande dag besattes Nykyrka och Terijoki, varigenom grupp Ausfeld hade järnvägen i sitt grepp på en sträcka av 40 km. Samtidigt inledde grupp Wilkman sin framryckning i tre avdelningar. Planerna på en stormning av Viborg måste dock uppges, man var tvungen att inleda en systematisk belägring av staden.

Ju närmare stridslarmet kom, desto mer började marken bränna under upprorsledarnas fötter. Diktator Manner, folkskommisariatet och generalstaben beslöt att fly. Natten den 25.4. begav sig isbrytaren Tresant följd av fyra små ångbåtar iväg från hamnen. Manner lovade att flotta och flyg skulle komma från Kronstadt. Befälhavaren för Östarmén hade den 24. på



Resterna av det exploderade ammunitionslagret.



De rödas ammunitionslager på Kolikkionmäki exploderar efter artilleribeskjutning.

kvällen gett överstelöjtnant Sihvo anfallsorder. Ordern kom för sent, fienden hade redan lämnat sina ställningar. Sedan fiendens huvudstyrka lyckats dra sig in i Viborg, blev det grupp Sihvos uppgift att avspärra de förbindelser som ledde västerut från staden.

Under tiden hade redan gjorts försök att tränga in i Viborg från sydost, vilket lett till stora förluster. Efter det trupperna förstärkts med ännu en bataljon, kunde Wilkman natten till den 26. sätta igång huvudanfallet mot sydostfronten med stridskrafter, som uppgick till något över fyra bataljoner. Redan vid anfallets början fann man, att man underskattat de rödas motståndskraft. En fruktansvärd maskingevärseld mötte jägarbataljonerna, som i öppen terräng anföll fiendens positioner.

Anfallet blev tillbakaslaget med svåra förluster. V jägarbataljonens 2. kompani, som sist kastades in i striden krossades fullständigt då de stormade fram mot fiendens ställningar. Över hälften av kompaniet stupade.

På grund av erfarenheterna från 26. april beslöt armébefälhavaren att förnya anfallet mot Viborg först sedan alla disponibla krafter blivit samlade och en effektiv artilleriförberedelse var garanterad.

Östarméns högra flygel fortsatte under tiden framryckningen och erövrade den 26.4. på morgonen Villmanstrand (grupp Sarlin).

Kapitulationsförslag

Samma dag framlade de i Viborg omringade röda ett kapitulationsförslag. Underhandlingarna strandade, då de vita krävde att de röda skulle ge upp utan villkor. Under de fortsatta striderna lyckades betydligt över 2000 röda bryta sig ut från Viborg söderut. En del av dem föll senare i händerna på Ausfelds trupper, en del lyckades ta sig till Ryssland.

På morgonen den 27. april besökte överbefälhavaren Juustila för att ge direktiv åt överstelöjtnant Sihvo, vars styrkor blivit starkt splittrade. Sihvo fick till uppgift att så snabbt som möjligt avbryta alla förbindelser från Viborg mot väster och sydväst och om möjligt hindra flyktförsök till sjöss. Gruppen skulle dessutom bereda sig för att erövra Tienhaara nordväst om Viborg. Samma kväll intog grupp Sarlin Simola station.

Generalmajor Wilkmans grupp stod nu i anfallsberedskap framför Viborg: Framför fästningens nordostfront befann sig avd. Coler (4 bataljoner), framför sydostfronten avd. Jernström (7 bataljoner, 1 batteri). Artilleriets huvuddel var samlad under jägarmajor Malmbergs befäl. En reträttväg mot söder var fortfarande öppen för de röda.

Det avgörande anfallet

Natten mot den 29.4. började det avgörande anfallet mot Viborg med ett kraftigt bombardemang. Klockan 1 stormade infanteriet. I och V jägarbataljonerna angrep citadellet, medan en bataljon av Norra Savolax regemente jämte XVI jägarbataljon ryckte fram västerom järnvägen mot Papula järnvägsbro. I bataljon av Vasa regemente angrep från Kolikkoinmäki samma brohuvud. Genom denna attack öppnades broarna över Papulaviken för överste von Colers trupper.

Överstelöjtnant Sihvo trängde in i staden västerifrån. De röda gjorde inte mera allvarligt motstånd. De vita tog 12000 -15000 fångar och fick som byte inemot 300 kanoner, över 200 maskingevär, granater, schrapneller och kartescher. Många av kanonerna var dock obrukbara eller föråldrade.

Rensningen av staden tog sin tid. Varje hus måste undersökas. Småningom hjälpte också den vita befolkningen till.

Redan före det slutliga avgörandet hade de skyddskårister, som varit fängslade i slottet, gjort en kupp, avväpnat sina väktare och tagit slottet i besittning. Därefter hissades en fana i tornet. Från överbefälhavare Mannerheim anlände ett telegram till gruppstaben:

***Parad och tacksägelsegudstjänst
hålls i Viborgs gamla domkyrka
den 1 maj kl. 2.
Mannerheim***

Källor:

Theslöf, Ignatius, Palmén: Finlands frihetskrig 1918 , VI
A.E. Heinrichs, J.V.Hägglund: Kampen om Finland 1918
Hannu Takala: Sisällissodan syttyminen kannaksella 1918
T. Hoppu: Asevelvollisten vapausota
Teemu Keskisarja: Viipuri 1918
L. Grandell, H. Nurmio: Viborgs erövring
1918 (Suomen sotilas, tidning, text: Matti Vartiala)

Ernst Löfström,

Östarméns kommendör vid intagningen av Viborg.

Ernst Löfström föddes 19.5.1865 i Pälli, som är belägen vid Saima kanal. Hans far överstelöjtnant Lars Herman Löfström var chef för kanalen. Ernst Löfström inträdde i ryska armén 30.10.1883 sedan han gått sex allmänna klasser i kadettskolan. Där lärde han känna Gustaf Mannerheim som var två år yngre.



Suomen armeijan kenraaliluutnantti Ernst Löfström

I Ryska armén

Som äldre kadett förhörde han den yngre på läxorna och vägledde denne också annars, varvid av den yngre kadetten förväntades alla slags tjänster till förmån för den äldre. Erfarenheterna från kadettskolan påverkade Mannerheims inställning till Löfström också mycket senare. Efter två år, den 7. augusti blev Löfström underlöjtnant i Semjonovska livgarderegementet som näst bästa i sin kurs.

I oktober 1892 kommenderades Löfström till officerarnas skytteskola i Oranienbaum. Som chef för Semjonovska regementet blev han känd i hela Petersburgs militärdistrikt som expert på vapen och en skarpskytt som tretton gånger fått tsarens pris i skytte med tre-linjersgevär. År 1900 befordrades han till kapten. Samma år ingick han äktenskap med den ryske generalen Michailovs dotter Jekaterina. I äktenskapet föddes två döttrar, Jelena (1901) och Marija (1906).

Officerarna i Semjonovska regementet uppskattade Löfström, som hade en viktig roll i truppförbandets stridsundervisning, speciellt vid övningarna på fältet.

År 1912 utnämndes överste Löfström till äldre regementsofficer för regementet.

Han fick således ansvar för att officerarna iakttog ett gott uppförande, finkänslighet och regementets traditioner. Löfström tjänstgjorde i samma regemente i 27 år.

Då första världskriget utbröt begav sig Löfström med sitt regemente till fronten. ”Fienden anföll i täta kolonner i den öppna terrängen”, men det rapporterades att ”91. Dvina-regementet (Löfström) besegrade den många gånger starkare motståndaren och tog omkring tusen fångar, av vilka tre var regementsofficerare samr fem maskingevär och ett stort antal gevär.” I Löfströms regemente stupade tre officerare och 46 soldater.

Därefter deltog Löfström i striderna vid floden San och Zaleszany, där hans regemente återerövrade sitt artilleribatteri. Den 2. (15.) september 1914 befordrades han till generalmajor och den 17.(30.) september utnämndes han till kommendör för 1. kejsarliga skarpskytteregementet i Livgardet. Tre dagar senare skyddade regementet de övriga truppernas reträtt vid Opatów, där man blev tvungen

att försvara sig mot sex österrikiska och tyska divisioner. I den blodiga sammandrabbningen förintades regementet: Av 1600 man återstod ca 300. Skarpskyttarna i eftertruppen lyckades rädda regementets fana.

Också Mannerheim deltog i samma strider som kommendör för Gardets kavalleribrigad.

Löfströms regemente sammanställdes igen och det stod under hans kommando till februari 1917. Regementet deltog i striderna i sydvästra Polen och i Lomza vintern 1915, vid Vilna-fronten på hösten samt anfallet mot Brusilow 1916. I striderna vid floden Stohid blev nästan 300 man kvar, av 2500.

Löfström belönades med alla hederstecken för en rysk general vid fronten och strax innan revolutionen utnämndes han till brigadkommendör för 3. gardesdivisionen. I den ställningen deltog han i ryska arméns sista stora anfall i Podolia sommaren 1917 och 5. (18.) september utnämndes han till kommendör för Gardets skarpskyttedivision. Efter att ha insjuknat i oktober förflyttades han till reserven och på nyårsaftonen avskedades han. Han omfångsrika arkiv och all övrig egendom blev kvar i Petersburg och försvann.

Till Finlands regeringstrupper

Den 26. januari 1918 inledde Löfström sin tjänstgöring vid högkvarteret under överbefälhavaren för Finlands regeringstrupper Mannerheim. Han använde moderns flicknamn, Toll. Den 10. februari erhöll han Befäl över Savolaxfronten och en vecka senare bokfördes han som generalmajor i förteckningen över officerarna.

Källor:

Theslöf, Ignatius, Palmén: Finlands frihetskrig 1918, VI A.E Heinrichs, J.V.Hägglund:Kampen om Finland 1918

Viatsjeslav Nikitin: Tsaarin upseerit ja itänaapurin kalusto Suomen puolustusvoimissa 1918-1948. (Finskaja armija : roskij sljed, ljodi i ärosche)

Löfströms första stora drabbning var erövringen av Varkaus, som Röda gardet bemäktigat sig i slutet av januari. Förlusterna var små på båda sidor. Efter striderna avrättades likväl ett hundratal gardister (var tionde sköts).

Den 12. april utnämndes Löfström till kommendör för Östarmén och i sin dagorder av den 26.förklarade han de i Viborg omringade ”stridande ryska soldaterna” som fredlösa. Några dagar senare erövrade Östarmén Viborg och inledde blodbadet. Som befälhavare för trupperna var Löfström medveten om de avrättningar som skedde i hans födelsestad, men frågan är vem som bar ansvaret för de avrättningar som jägarna föranstaltade. Den 30.4. försökte han ingripa mot truppernas godtycklighet genom att personligen ta itu med saken. Tre dagar efter han hade blivit kommendör över Viborgs fästning gav han ett utskott uppdraget att undersöka ”de lagstridiga dåd som under erövringen riktats mot ryska undersåtar i staden samt ordnade hjälp åt de avrättades familjer.

Efter Viborgs erövring befordrades Löfström till generallöjtnant, men tyskarna krävde att han skulle lämna armén 6.8.1918. Han fortsatte likväl sin tjänst som inspektör av handvapen från och med oktober, och sedan Mannerheim återvänt som riksföreståndare insattes han igen i armén som inspektörsgeneral våren 1919. Som expert inom sitt eget område och varande utanför politiken irriterade han inte sådana som förföljde ”ryssofficerare”. Han fick fortsätta som inspektör fram till pensionen.

Då den svenske kungen Gustaf V i augusti 1925 besökte Finland kommenderades Löfström att vara hans följeslagare. Generallöjtnanten i Finlands armé Ernst Löfström avled den 5 januari 1937. Han vilar i sin mors grav på Sorvali gravgård i Viborg.

GP

Destination Murmansk

En sjökapten berättar

När 1. världskriget utbröt var sjökapten Edvin Lindroos med s/s Hesperus på väg från Kotka till Alger med trälast. Hesperus var en för sin tid stor ångare med 3200 tons lastkapacitet och sjösatt 1908. Edvin Lindroos var dess första befälhavare. Han var bosatt i Ekenäs, men uppvuxen i Bromarf. Han berättar här om fartygets färd via Nordafrika till Murmansk och hur han sedan per tåg tog sig till Petersburg och Helsingfors allt under brinnande ofred. Texten här är hans egen, men starkt förkortad och språkligt något friserad.

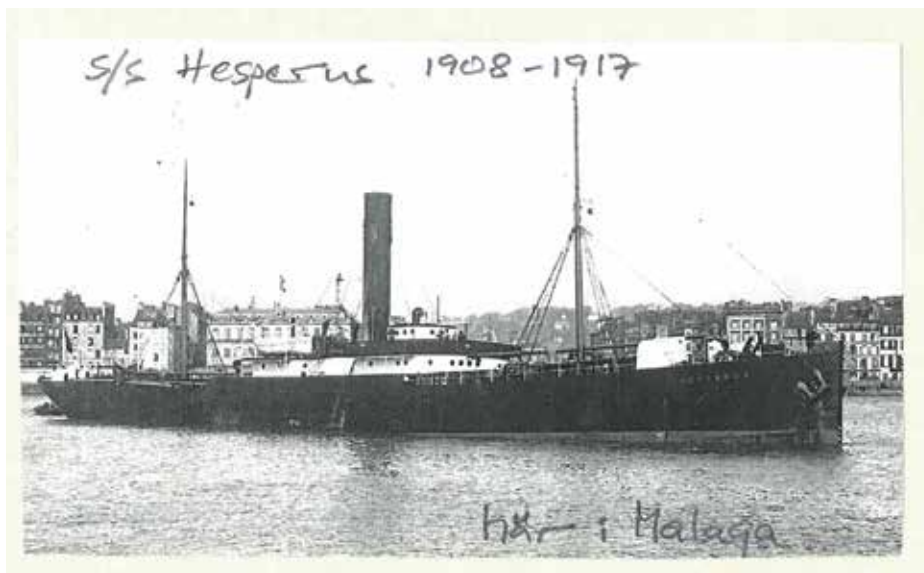
Kriget bröt ut

Oaktat oroande rykten om politiska förvecklingar mellan stormakterna anträdde resan den 21. juni 1914 från Kotka. Kommen till Engelska kanalen ingicks till Dartmouth (syd England) för att komplettera kolförrådet. Före avgång tillfrågades myndigheterna om fara för krig förelåg. Svaret lydde: Hope not yet gone! Efter att ha passerat Biskaya bukten och Cape Finisterra mötte på höjden av Portugal ett större engelskt krigsfartyg som anmodade oss att hissa igenkänningssignaler. Örlogsmannen tillfrågades om krig utbrutit och svaret kom omedelbart: Ja, mellan England och Tyskland. Finska fartyg förde rysk flagg och förstod jag då att även Finland hade "sina fiskar varma". Det oaktat beslöt jag att fortsätta och inlöpa till Port Algers redd, där vi måste förankra och invänta vidare order. Tyska krigsfartygen Goeben och Breslau hade natten innan bombarderat grannstaden Philippeville. Dessa förstörare kryssade i Medelhavet förstörande allt de kom över.

Marseille var Hesperus nästa lossningshamn. Lätt i hågen efter att ha erhållit meddelanden om de tyska krigsfartygens uppehållsort avgick Hesperus till följande hamn Port Vaenders. Sedan befraktades Hesperus att lasta fosfat i Tunis och vindruvor i Almeria för Liverpool. Krigspiraterna hade instängts i östra delen av Medelhavet. Allt avlöpte väl i Tunis (Sfax) och Malaga varefter resan till England anträdde. Det gällde att hålla kursen från Gibraltar långt ut i Atlanten.



Sjökapten Edvin Lindroos.



Ss Hesperus 1908 - 1917.

Ubåtarna härskade

Sedan bortfraktades Hesperus för ett år för resor Manchester och ostkusten Amerika. Vid den tiden började undervattensbåtarna uppträda på Nordatlanten. Bland de första finska fartyg som sänktes var Hesperus systerbåt Leo. Bägge styrmännen samt många av besättningen drogs med i djupet. Emedan flere fartyg blev sänkta på den vanliga rutten söder om Irland beslöt jag att göra mina resor nord om Irland. Kusligare blev det sedan undervattensbåtarna begynte röra sig ute på Nordatlanten. En afton torpederades i Irländska sjön en stor lastångare ca 100 meter från Hesperus. En väldig vattenpelare slog högt upp och båten begynte genast sjunka med aktern före, inom 2 minuter var den försvunnen. Kallade alle man på däck till livbåtarna utom tvenne eldare och en maskinmästare. Hade sju nationers besättning då den finska besättningen till större delen rymt i olika hamnar. Farten forcerades till det yttersta och vi lyckades gå klart från den överhängande faran.

Följande resa vägrade några av eldarna, en turk och ett par araber att komma upp från skansen. Då inget annat hjälpte sattes spolningen på och började fylla vatten i logementet, det hjälpte. Turken visade sig vara spion och blev sedan tagen av engelska myndigheter. Med slika banditer till besättning, måste jag ständigt bära revolver. Krigsfarorna till sjöss hade ytterligare tilltagit, före bestämmelseorten passerades massor av vrakgods. Meddelade kommandanten i Manchester att officerarna ombord ej vore

villiga att medfölja, så mycket mer som Finland icke var med i kriget. Den höge kommandanten svarade: Meddela edra officerare att om de vägrar följa med kommer jag att göra det så varmt för dem att de på sina knän kommer att tacka sin Gud att de får vara med. Under förevarande omständigheter var det tvunget att kvarstanna och åtlyda krigsmyndigheternas order. Finska fartyg förde rysk flagg och tillstånd att beslagta båten hade beviljats av ryska myndigheter.

En längre färd förbereddes

Arbetarekom ombord för att utföra förberedelserna för den förestående trafiken. Ett däckshus byggdes för två militärer, proviantkällaren ändrades till ammunitionsrum, ett hus byggdes på däck för provianten, en kanonlavett placerades på akterpoppen, järnkaminer installerades i alla logement mm. Stora packlådor fördes ombord innehållande specialkort, klädespersedlar som ylletröjor och ylleunderkläder, fodrade stövlar samt skinnmössor mm. Resans mål hemlighölls. Förseglad order skulle lämnas före avgång och få öppnas först sedan båten kommit ut på Atlanten. Lasten bestod av tyger för uniformer och kolossala mängder stövlar. Order gavs att förse båten med proviant för flere månader och kol för 6000 mils gång. Några kanoner kom icke ombord och de två militärerna ej heller.

I början av januari 1917 anträdde resan från Liverpool med ett f d fiskefartyg som konvoj. Ordern var att styra rätt west 14 sjömil ut i Atlanten. Där hissade konvojfartyget signalen "konvojen upphör, fortsatt till destinationsorten".

Orderbrevet öppnades och där meddelades att först anlöpa Skibotn och där lossa en del av lasten. Resten skulle lossas i den nya ryska hamnen Port Romanoff på murmanska kusten i Norra Ishavet. Genom att Norge var neutralt sattes ingen kanon ombord.

Kursen sattes först mot Hebriderna, fartyget var helt mörklagt med även släckta navigationseldar. I närheten av nämnda öar överraskades vi klockan två på natten av stark strålkastarbelysning från ett krigsfartyg som även avlossade ett varningsskott. Maskinen stoppades. Alla man kallades på däck, livbåtarna hängde färdigt under däverterna, likt vanligt under gång i öppen sjö, och spänningen var stor.

Strålkastarbelysningen bländade helt oss. Natten var kolsvart och ingenting kunde från Hesperus ses vad prejaren gjorde. Plötsligt dök en båt upp längs sidan, rikligt bemannad med beväpnade män. Fallrepstrappan hängdes över sidan och männen antrade upp med revolverar och andra vapen i händerna. Antagligen befarade de oss vara ett tyskt piratfartyg. En del av männen spriddes kring däcken och tre officerare kom in i salongen efter att jag uppgivit vår nationalitet och meddelade, att vi kom med last från England, destinerade till Norge och Ryssland. Örlogsfartyget var engelsman. Alla fartygspapper granskades och då allt överensstämde med mina uppgifter avlägsnade de sig samt önskade lyckosam resa.

Norska kusten är farlig, emedan svåra grund ligger långt ut (ca 15 sjömil) och på långa sträckor utan fyrar. Dagarna blev kortare, i slutet av resan hade vi två timmar dagsljus. Det blev ett svårt jobb att söka sig in i Lyngfjorden i vars botten Skibotn låg. Genom observationer av Polstjärnan och planeter sökte vi finna vår position, ty kompassen felvisade då någon justering icke kunde ske då solen icke syntes.

Genom köld och nedisning var loggen oanvändbar. De goda kartor med mycket tydliga anvisningar som engelska myndigheterna lämnat före avresan var till stor hjälp. Utanför Lyngfjorden skulle

vi finna en större holme, men med två timmars dagsljus var det svårt att hinna fram före mörkrets inbrott. Första försöket misslyckades, vi kom in mot svåra brott och bränningar så det blev att vända ut mot Atlanten igen. Enligt beskrivningen skulle en ledfyr finnas, tog därför risken och styrde runt holmen och till stor glädje fann vi fyren. Det var ännu litet dagsljus, när vi närmades till fyren och invid var en mindre byggnad med båtar uppdragna på land.

Med ångvisslan gavs en signal och några fiskare satte ut en roddbåt och tre man kom ombord. En av de yngre männen åtog sig att lotsa fartyget till Skibotn och erhöll varma kläder, ty resan uppför var lång och det var kallt att stå på kommandobryggan. I det förråd de engelska myndigheterna levererat ombord i Liverpool var rikligt med varma yllekläder samt goda skinnfodrade trästövlar.

Fjorden var välförsedd med ledfyrar så allt avlöpte väl. Från Tromsö anlände tullmyndigheter för inklarering. Till stor fröjd erfor jag, att firma Boström (herr Teslöf) från Hangö hade kontor där för att med hästforor transportera lasten till Torneå för vidarebefordran till Petersburg. Mycket krigsförnödenheter sändes den vägen med hundratals hästforor. Kaserner hade uppförts för såväl körkarlar som hästarna. Där var en liten trevlig koloni Hangöbor.

Kort före avresan telegraferade tullförvaltaren från Tromsö och meddelade att tvenne tyska undervattensbåtar lågo utanför fjordmynningen inväntande Hesperus samt uppmanade mig att vara särskilt försiktig vid utgåendet. Tackande för den värdefulla upplysningen anhöll jag om kustlots för att hålla inom 3 mils gränsen. Kusten följdes så nära som möjligt, in och ut i de farbara fjordarna. Färskvattenförrådet begynte lida mot slutet, varför beslöts att ingå till Trondheim. Lots till hamnen togs ombord. Denne meddelade, att den ena av de förföljande undervattensbåtarna gått på grund och sjunkit.

I samråd med kustlotsen beslöts fortsätta resan och då kusten nordöver var lättare att navigera,

lyckades vi söka oss fram tätt intill stränderna. Efter en ansträngande och nervslitande färd anlände vi till reddan av Norges nordligaste stad Honnungsvåg, där ankaret fälldes för en natts behövlig vila. Hamnmyndigheter kom ombord. Jag meddelade, att vi skulle fortsätta följande morgon. Båten hölls mörklagd så att den inte kunde upptäckas. Av norrmännens samtal kunde uppfattas att de var tyskvänliga. När alla ljus i staden var släckta beslöts med kustlotsen att fortsätta resan under nattens mörker. Under försiktig hivning lättades ankaret så att det icke skulle förnimmas i land och vi begav oss iväg mot Tana-floden där vi gick in och ut för att hålla oss på neutralt område och under mörker rundades Nordkap. Därifrån sattes kurs på Vardö för att proviantera och lämna kustlotsen. I orderbrev från England var uppgjort vilken nordlig latitud Hesperus hade att gå, men om dessa instruktioner hade följts skulle fartyget kommit in i isregionen. Jag beslöt därför att trotsa ordern och försöka komma fram utefter kusten med känning av land.

Olika nordliga latituder infördes i journalen i händelse av framtida kontroll. Kursen sattes mot den så kallade Fiskarön där ett konvojfartyg skulle patrullera. Något sådant fartyg upptäcktes icke varför beslöts att ingå till Alexandroff för att erhålla upplysning om krigsläget och var lots kunde erhållas för insegling till den nya hamnen Port Romanoff. Kommen till början av inloppet signalerades från land att hålla styrbord tätt under land. Erfor sedan att minor var utlagda. En roddbåt kom ut med en hög officer. Jag ordnade en bättre lunch med snapsar och vin samt därefter kaffe med fransk konjak. Blev lovad en marinsoldat som färdledare till en bukt där lotsar var stationerade på en bogserbåt. För officerens visade tillmötesgående lämnade jag honom några flaskor whisky, över vilket han blev mycket glad så jag fick en omfamning enligt rysk sed, ty något sådant fick icke att få så nära Nordpolen. Soldaten som vägledde till lotsbåten erhöll en flaska Genever och blev så glad att han föll på sina knän och välsignade sig och kanske även mig samt fattade mina händer och kysste dem.



*af "Regulus" Nr. 2nd lastlucka och för-
riggen. Nedisning i östersjön i
skutet av januari 1937.
På resa Rotterdam-Helsingfors.
K. L. Lindros*

Nedisat.

Jag höll kursen nära intill land, ifall torpedering skulle det ha varit möjligt att rädda sig iland. Allt öde där utan växtlighet, inga bostäder eller levande varelser. Från höjderna kom en isande vind med 17 grader kallt och Golfströmmen förde fram varm luft så allt blev belagt med ett tjockt lager av rimfrost, såväl båt, rigg och människor på däck, allt spöklikt vitt likt ett sagoskepp. Eget nog var hälsotillståndet bland besättningen trots den bestod till en del av spanjorer och andra sydlänningar tillfredsställande.

I februari 1917 anlände Hesperus till bestämmelseorten. I hamnområdet hade byggts och i land hade uppförts stockhyddor, byggnader av rundstock som i Klondyke. Fartygen som låg där var av många slag, mest engelsmän. En stor engelsk passagerarångare (äldre) hade förts dit till lasaretsfartyg och proviantupplag med kyllinrättning. Därifrån erhöles färskt kött mm. Läkare och sjukskötare funnos även på detta fartyg.

Hem via St. Petersburg

Efter av att 2 3/4 krigsår kamperat på långresor, bland minor och UB samt stora svårigheter med en brokig svårhanterlig besättning hade mina nerver blivit svårt angripna, varför jag var i behov av lugn och vila. Lämnade befälet till min förste styrman och reste med den nya provisoriska banan till Petersburg. Svårigheter var det att få tågbiljett. En känd stevedor från Riga hade kommit till orten och var mig behjälplig. Vatten + mat måste medtagas, intet stod att erhålla på tåget. Resan tog 9 dygn. Banan var krokig och buktig, så vagnarna gungade och slängde värre. Några stationshus fanns icke, endast gamla järnvägsvagnar. Ofta stannade tåget på platser där vatten och ved bars ombord på loket.

Detta tog tid och måste upprepas många gånger. På ett ställe hade vi att vänta 18 timmar på ett s k inspektionståg. När det äntligen anlände var det en samling festande damer och herrar. Mycket kallt var det och vagnarna oeldade, så det var att under väntetiden gå sig varm i närheten. Genom en bättre dusör till vagnsvakten lyckades jag sista dygnen få en plats i första klass vagn. Ut i den fanns en liten eldanordning som användes endast på kvällarna. I början av resan var såpass kallt i vagnen att min filt frös fast i vagnsväggen.

Första stationen vi kom till var vid Kantalex, där jag köpte en tallrik rågmjölsvälling och ett äpple, det enda som stod att få.

Sedan den obeskrivligt besvärliga resan var till ända och vi anlände till Petersburg meddelades att strejk (revolution) utbrutit. Ingen av stationskarlarna kunde förmås att hjälpa med bagaget. En engelsk UB besättning var med på tåget och på min anhöllan var de villiga att hjälpa. En enda droskkusk var på stationen och med rundlig betalning lyckades jag förmå honom föra mig och mitt bagage till finska bangården. Tåget var klart för avgång så jag anlände i elfte minuten.

Gendarmerna var hyggliga och tillät mig passera utan visitation. Känslan att vara på ett finskt tåg kan inte beskrivas, det var som jag kommit hem till Finland efter otaliga mödor, bekymmer och oro. Kommen till Helsingfors härjade där ryska soldater som löpte kring gatorna med vapen i hand och nedsköt (mördade) sina officerare.

Efter att ha varit hemma omkring en månad ingick till F.Å.A. ett telegrafiskt meddelande att Hesperus blivit torpederad och sänkt. Det var med stor saknad jag mottog meddelandet om sänkningen av den vackra ångbåten, som varit mitt flytande hem under 9 års tid.

*Redigerat av
Edvin Lindroos` dotterson Torolf Grün*



**Frihetskrigarnas
gravmärke**
en hedersbetygelse till
fosterlandets befriare

**FINLANDS FOLK STÅR I EVIG TACKSAMHETSSKULD TILL DE MÄN
OCH KVINNOR SOM 1918 STRED FÖR VÅR FRIHET OCH MED SIN
KAMP BEFÄSTE FINLANDS SJÄLVSTÄNDIGHET. DET ÄR EN
HEDERSSAK FÖR OSS SOM HAFT FÖRMÅNEN ATT VÄXA UPP I ETT
FRITT FOSTERLAND ATT FÖRSE DERAS GRAVVÅRDAR MED
FRIHETSKRIGARNAS GRAVMÄRKE.**

**Gravstensmärket säljs av Frihetskrigets Traditionsförbund, Koulukatu 16 A,
33200 Tammerfors, tel (03) 223 0845. Pris 40 € + porto**

**Frihetskrigets traditionförening
i Kust-Österbotten
ihågkommer dem som föll för vår frihet**

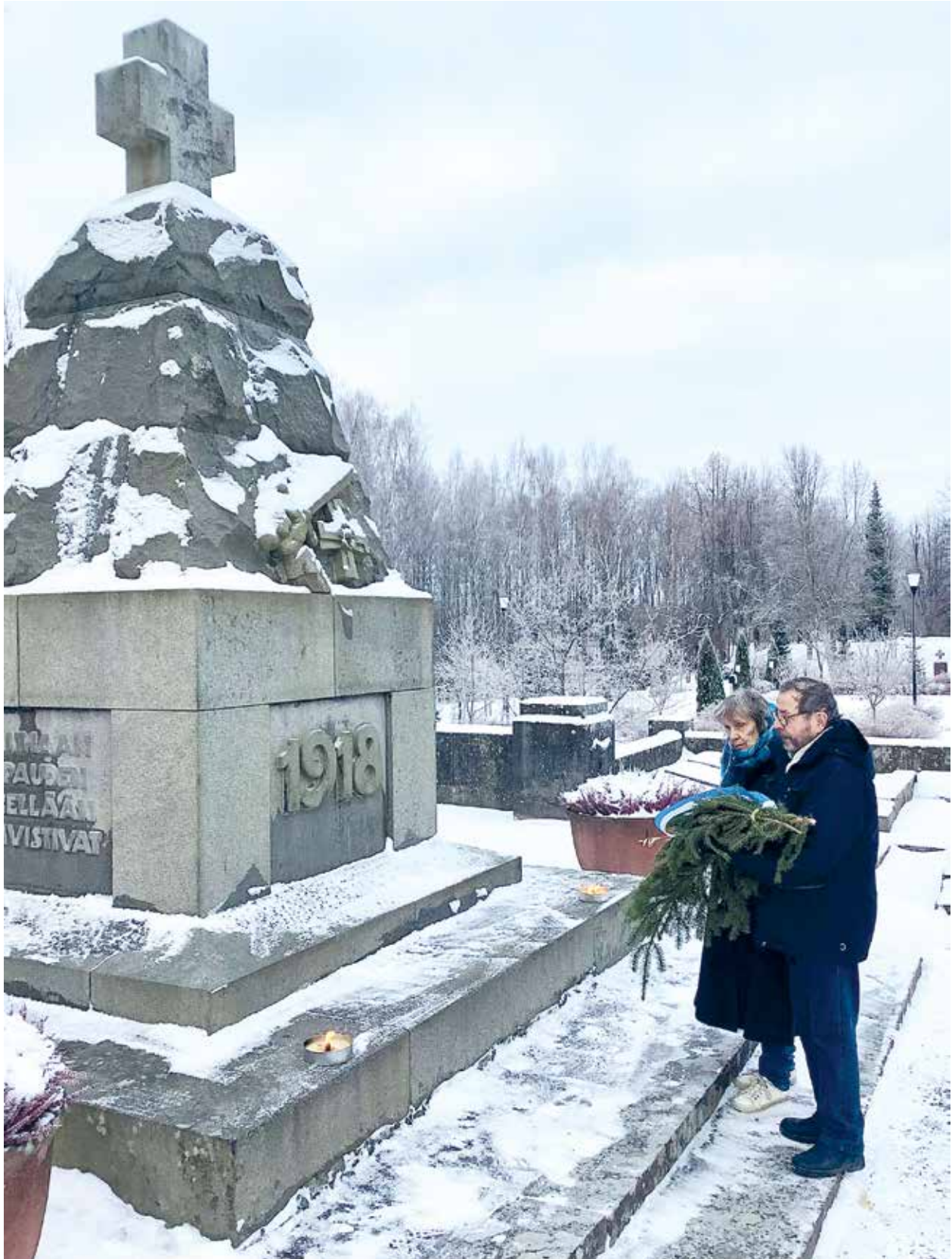
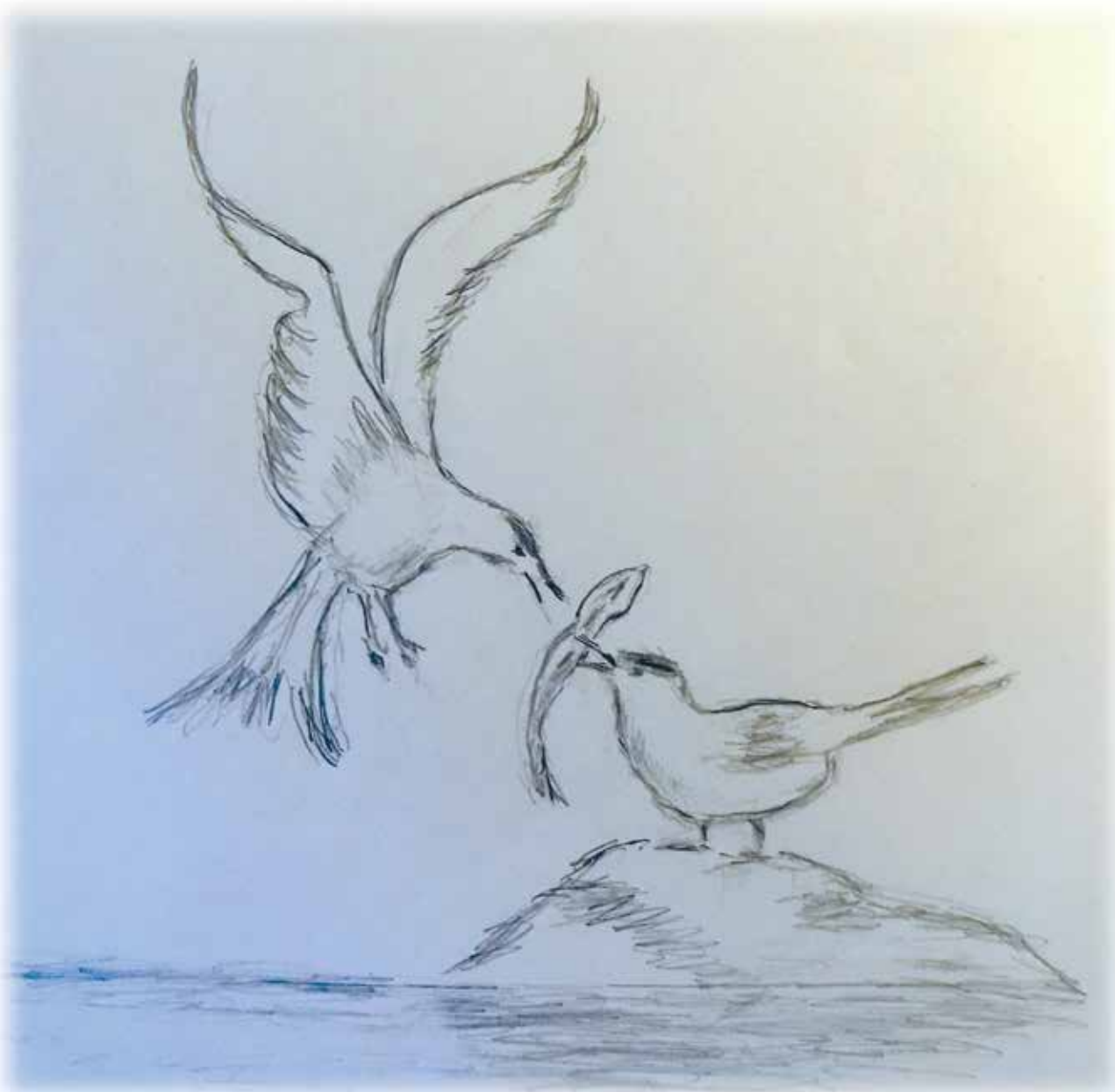


Foto: Raimo Latvala 28.1.2026.



*Veteranens läsare tillönskas
en varm och vacker vår!*



Pitkäkatu 28-30 Stora Långgatan, Tammipiha – Ekgården
info@vaasanelainkeskus.fi
Auki – Öppet: 10-18, 10-14
www.vaasanelainkeskus.fi

